

Kuks - barokní sídlo umění

Název emise: *Krásy naší vlasti - Kuks*

Den vydání: 7. března 2012

Platnost: od 7. března 2012 ve styku tuzemským i mezinárodním až do odvolání

Autor: Zdeněk Ziegler

Rytec: Václav Fajt

Druh tisku: OTp; výtiskla PTC

Tisková forma: 8

Rozměr známkového obrazu:

40 x 26 mm (14 Kč), 26 x 40 mm (18 Kč)

Hodnota: 14 Kč – grafika M. H. Rentze, č. 712 (ČP)

Barva: tmavě hnědá, modrá a červená

Hodnota: 18 Kč – socha Moudrosti, č. 713 (ČP)

Barva: černá, okrová, modrá a červená

Papír: fl-an

Náklad: obě hodnoty 216.000 (27.000 TL)

FDC: FDC: OTp v barvě hnědočerné (14 Kč), resp. šedohnědé (18 Kč); výtiskla PTC

Kuks je u nás pojem, který nemusíme nikomu zvláště představovat. Učili jsme se o něm ve škole, mnohokrát o něm slyšeli a četli, někteří ho i navštívili. Podkrkonošskou vesnicí ležící nedaleko Jaroměře, v okrese Trutnov, si spojujeme především se jmény Špork a Braun, a pak taky se zvukomalebným slovem *baroko*. Osvícený hrabě František Antonín Špork tu v letech 1694 – 1724 vybudoval rezidenci, která se stala střediskem celého panství. K volbě místa jistě přispěla i pověst místních léčivých minerálních pramenů. Rozsáhlý, tři desítky let budovaný areál se rozkládá podél Labe, na levém břehu jeho světská část, na pravém církevní. Proslulost, která přetrvala staletí, mu zajistily rozlehlé zahrady vyzdobené plastikami Matyáše Bernarda Brauna. Ze staveb byla roku 1697 dokončena kaple Nanebevzetí Panny Marie namísto starší dřevěné stavby nad pramenem vody. O dva roky později byl otevřen hostinec U Zlatého slunce, postaven most přes Labe a pod schody Dianina lázeň. V posledním roce 17. století byl dokončen letohrádek a holubník, v prvním roce století osmnáctého větrný mlýn, pak dřevěné divadlo a od roku 1703 se budovalo dřevě-

né závodíště. V následujících letech byla nahrazena prozatímní lázeňská budova zděným objektem a postaveny domy pro hosty. V letech 1707–8 byl vystavěn špitální kostel a špitál, dodnes tvořící dominantu areálu. Ten měl sloužit vojenským vysloužilcům ze Šporkových panství, o něž se staral řád Milo-

srdných bratří. Teprve v roce 1710 byl postaven zámeček a o deset let později lázeňský dům, prádelna a Dům filozofů s knihovnou, Výstavba byla završena v roce 1724, kdy byla dokončena správní budova a další hostinec.

Už jsme řekli, že stavebníkem neobyčejně rozsáhlého areálu byl hrabě František Antonín Špork (1662 – 1738), syn bohatého císařského generála. Právě rodinné prostředky mu umožnily stát se mecenášem řady umělců, z nichž dva připomíná nynější známková emise. Jsou jimi rytec M. J. Rentz a sochař M. B. Braun.

Michal Jindřich Rentz (1701 – 58), původem Němec, strávil většinu života v Čechách, kam přišel jako dvacetiletý na Šporkovo pozvání, aby se podílel na přípravách oslav svatořečení sv. Jana Nepomuckého. Jako zručný kreslíř a mědirytec si postupně vydobyl pevné postavení Šporkova dvorního rytce, a Čechy neopustil ani po jeho smrti. Stál v čele umělecké dílny s velkým počtem žáků, z nichž někteří dosáhli rovněž proslulosti. Na známce i obálce k ní je připomenuto jeho grafické umění.

Matyáš Bernard Braun (1684 – 1738), o generaci starší Rakušan, do Čech přišel jako třicetiletý. Po sochařských studiích v Innsbrucku a Itálii založil v Praze úspěšnou dílnu, z níž vzešlo mnoho soch, které dodnes zdobí například Karlův most či právě špitální areál v Kuku. Pro známku z nich byla vybrána alegorická socha Moudrosti, pro kresbnou výtzdobu obálky dne vydání socha Závisti.

Na příkladu hraběte Šporka se dobře ukazuje to, co věděli už dávní antičtí mecenáši či Shakespeareovi podporovatelé v alžbětinské Anglii: Pokud má po nás zbýt stopa čitelná i po staletích, bývá to především prostřednictvím umění. Ze samotného velkorysého kuského areálu se totiž nedochovalo zdaleka

všechno. Už dva roky po mecenášově skonu zničila povodeň závodíště, letohrádek a holubník, v prvním roce 20. století byl zbořen zámek. Dominantou dnešní památkové rezervace je špitální kostel Nejsvětější Trojice, dílo B. B. Alliprandiho. Návštěvníci však přicházejí hlavně za sochařskou výzdobou. V zahradě špitálu je řada plastik, včetně trpaslíků původně zdobících závodíště. Největší zájem ale vzbuzuje galerie tuctu plastik Ctností (Víra, Naděje, Lásky, Trpělivost, Moudrost, Statečnost, Cudnost, Píle, Štědrost, Upřímnost, Spravedlnost, Pohostinství) a tuctu Neřestí (Pýcha, Lakomství, Smilstvo, Závist, Obzěrství, Hněv, Lenost, Zoufalství, Lehkomyslnost, Pomluva, Lstivost, Podvod); až na Podvod (dílo B. Seelinga z r. 1833) jde o plastiky M. B.

Brauna z let 1715–18 (nebo minimálně podle jeho modelů, které pak zpracovali Braunovi žáci). V areálu najdeme i další

sochařskou výzdobu. Asi 3 kilometry západně od Kuksu, na zalesněném hřbetu mezi Stanovicemi a Hříbojedy, ve volné přírodě mezi stromy se ukrývá další soubor plastik M. B. Brauna a jeho žáků, vytvářený v letech 1726 – 33 a nazvaný podle ústředního motivu Betlém. Nejznámější je socha poustevníka Onufria, kajícího se obra skloněného nad lidskou lebkou, jejíž kopie nás úspěšně reprezentovala na Světové výstavě v Ósace.

Dobovou podobu Kuksu nám dodnes přibližují četné rytiny M. H. Rentze, zastoupené v řadě sbírek. Literatura uvádí, že za život vytvořil více než půl tisíce ilustrací!

V původním kukském hospitalu nyní sídlí České farmaceutické muzeum, jehož zajímavé sbírky rozhodně stojí za prohlídku. Až se tedy budete chystat na jarní výlet, proč si nevybrat právě Kuks? ■